

– фінансова підтримка життєдіяльності громад набуває актуальності саме у період воєнного стану для забезпечення гідних умов життя постійного населення територіальних громад та ВПО. З цією метою важливим є розробка механізму державної підтримки функціонування територіальних громад на період воєнного часу для створення можливостей саморозвитку у повоєнний час; розробка механізму розподілення освітньої, медичної субвенції територіальним громадам на період воєнного стану для збереження якісного надання послуг населенню та збереження інтелектуального та трудового капіталу територій та країни в цілому;

– в напрямі удосконалення методичного забезпечення реалізації державної фінансової підтримки ВПО важливим є вироблення методики та системи критеріїв розподілення соціальної допомоги та виплат на період воєнного стану внутрішньо-переміщеним особам та населенню територіальних громад, де ведуться бойові дії;

– з метою удосконалення регуляторної політики в контексті сучасних завдань обслуговування потреб значної кількості запитів необхідним є удосконалення механізму дії електронного сервісу для внутрішньо переміщених осіб щодо реєстрації, отримання фінансової допомоги, отримання проїзних документів, соціальних виплат тощо.

Таким чином, проблеми та ризики діяльності територіальних громад в умовах воєнного стану мають стати їх новими можливостями у повоєнний час, однак в умовах «зовнішнього шоку» територіальні громади мають мобілізувати свій ендогенний потенціал та за допомогою державного регулювання забезпечити гідний рівень життя населенню громад.

Список використаних джерел:

1. International Organization for Migration. URL: iom.int/es
2. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua>
3. Інституту економіки та прогнозування НАН України. URL: <http://ief.org.ua/#pagetitle>

Юрій ІВАНОВ

д.е.н., професор, головний науковий співробітник
Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку
НАН України

Влада КАРПОВА

к.е.н., доцент кафедри митної справи Харківського національного
економічного університету імені Семена Кузнеця

**ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА
ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИЙ ТА
РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ**

Податкова політика є однією з найбільш дієвих складових державного регулювання економіки. Це обумовлене, перш за все, тим, що вона безпосередньо реалізується через економічні інтереси економічних агентів, створюючи їх зацікавленість в досягненні бажаних для країни чи територіального осередку (регіону, об'єднаної територіальної громади) результатів. Складність використання інструментів податкової політики пов'язана із біфункціональним характером податків, оскільки поряд з регулюючою, вони виконують й фіскальну функцію, забезпечуючи надходження до загальнодержавного та місцевих бюджетів. При цьому надмірна акцентуація на податковому стимулюванні тягне за собою певні бюджетні ризики як у короткостроковому, так і в довгостроковому періоді.

Необхідність ефективної протидії широкомасштабній агресії РФ проти України об'єктивно потребує адекватної перебудови всієї системи державного регулювання економіки, в тому числі й її податкової складової, яка не тільки має відповідати на всі сучасні виклики, але й створювати передумови для створення реальних стимулів післявоєнної відбудови України.

Аналіз існуючих проблем в сфері податкової політики дозволив сформулювати наступні принципи її перебудови у воєнний та післявоєнний періоди.

1. Податкова політика воєнного стану має сприяти вирішенню невідкладних завдань протидії агресії за умови забезпечення мінімально припустимих бюджетних надходжень. Тобто на перший план виходить реалізація регулюючої функції податків, а фіскальна виконує роль своєрідного обмеження. При цьому

основну роль у збалансованості бюджету мають відігравати боргові інструменти.

2. При прийнятті рішень щодо преференційного оподаткування в період дії воєнного стану слід враховувати необхідність дотримання певного балансу втрат надходжень державного та місцевих бюджетів. Надання податкових пільг за податками, що є джерелами формування місцевих бюджетів, суттєво змінює умови фінансування ОТГ, що обмежує їх можливості щодо стимулювання розвитку бізнесу та реалізації бізнес-проектів.

3. Фокус податкового стимулювання під час активних військових дій має бути зосереджений на створенні необхідних умов для вирішення першочергових проблем саме цього періоду, до яких відносяться:

- зменшення податкового навантаження, і, в першу чергу, на підприємства, що випускають продукцію оборонної спрямованості. Проте суттєвим ризиком при цьому є необґрунтоване поширення преференцій у випадку викривлення або нечіткого визначення їх цільового призначення;

- здешевлення товарів, зокрема товарів критичного імпорту, що забезпечується звільненням таких товарів від обкладення митом, імпортним ПДВ, а також акцизним податком з імпортованих товарів;

- створення нових робочих місць в регіонах, в яких воєнні дії не ведуться, для забезпечення ефективної зайнятості переміщених осіб;

- зменшення податкового навантаження на операції з надання, транспортування та отримання благодійної допомоги.

4. Податкова політика воєнного часу має обмежений період застосування, що має бути по-перше, детально регламентоване відповідними законодавчими актами, а по-друге – чітко реалізоване органами виконавчої влади. Це потребує певної стійкості законодавчої влади, яка має витримати встановлений порядок.

5. При переході до періоду післявоєнного відновлення економіки баланс між фіскальною та регулюючою функцією податків має бути зміщений в бік збільшення ролі фіскальної функції при одночасній переорієнтації регулюючої з податкової підтримки на сфокусоване податкове стимулювання відродження економіки. При цьому основними пріоритетами має бути стимулювання: інвестицій (та особливо інвестицій в інновації), створення нових робочих місць та енергозбереження.

6. Поступове перенесення фокусу податкової підтримки та стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу із загальнодержавного рівня на рівень те-

риторіальних громад з урахуванням пріоритетів їх розвитку, що сприятиме створенню умов для їх саморозвитку за рахунок збільшення власних податкових баз.

В дослідженні в контексті сформульованих принципів розглянуті та проаналізовані зміни, що внесені в податкове законодавство України протягом березня-квітня 2022 року.

Запроваджені новації спрямовані на задоволення потреб кризового стану економіки України у зв'язку з виникненням форс-мажорних обставин на загальнодержавному рівні, а саме – впровадження правового режиму воєнного стану в Україні.

Найбільш суттєві коригування в діючий порядок оподаткування були внесені Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15 березня 2022 р. № 2120-IX (далі – Закон № 2120).

Законом № 2120, зокрема, встановлено такі новації, які стосуються перш за все місцевих податків.

I. Надання права фізичним особам – підприємцям – платникам єдиного податку першої та другої групи не сплачувати єдиний податок та єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – єдиний внесок). Такий підхід супроводжується декількома ризиками.

По-перше, безумовне звільнення від оподаткування неминуче призведе до втрат бюджету, а в умовах дії правового режиму воєнного стану в бюджеті необхідні кошти для підтримки боєздатності ВСУ. З огляду на це вважається, що задекларовані в Проекті до Закону № 2120 цілі щодо підвищення необхідного забезпечення військових і правоохоронних підрозділів у відбитті збройного нападу Російської Федерації та дотримання прав і обов'язків платників податків та контролюючих органів не буде досягнуто.

По-друге такий порядок призводить до непропорційного оподаткування інших платників податків. Адже інші платники податків, в тому числі фізичні особи – підприємці, які є платниками єдиного податку третьої групи, та фізичні особи – підприємці, які застосовують загальну систему оподаткування зі сплатою податку на доходи фізичних осіб за ставкою 18 % не звільнені від оподаткування на час дії воєнного стану. Вони мають право тільки перейти на застосування зниженої ставки єдиного податку у розмірі 2 % до того ж з певними обмеженнями. А фізичні особи-громадяни сплачують зі своїх доходів податок на доходи фізичних осіб за ставкою 18 %.

На цьому фоні підвищується ризик використання наданих преференцій іншими платниками, на яких ці норми не розповсюджуються в умовах агресивного податкового планування. Така практика не відповідає концепції управління комплаєнс-ризиком.

Для запобігання цих ризиків доцільним уявляється встановлення умови, згідно з якою відповідні платежі (єдиний податок та єдиний внесок) фізичні особи – підприємці першої та другої групи не сплачують тільки за ті місяці, в яких вони не здійснюють підприємницьку діяльність у зв'язку із введенням воєнного стану.

II. Запровадження єдиного податку для підприємців і юридичних осіб за правилами, що діють для ФОПів третьої групи, за ставкою 2%. До таких осіб не застосовується обмеження щодо обсягу доходу та кількості осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах.

Ця новація несе певні ризики втрат бюджету, які мають бути обов'язково обраховані та які мають велике значення, особливо з огляду на необхідність зростання бюджетних видатків на утримання армії, на державне оборонне замовлення та видатків соціального характеру.

Зокрема, за підсумками 2020 року єдиний податок склав в доходах місцевих бюджетів частку 8,1 % або 38 031 млн. гривень [1]. За 2021 рік надходження єдиного податку склали 46,3 млрд гривень [2].

Зменшення ставки єдиного податку на 3 % неминуче призведе до втрат місцевих бюджетів. Вплив такого зменшення можна спрогнозувати на підставі більш детальної інформації щодо надходжень єдиного податку у розрізі окремих груп платників податку. До того ж ефект від зменшення податкових надходжень підсилиться за рахунок того, що фізичні особи-підприємці першої та другої груп взагалі звільнені від сплати податків.

Окрім того необхідно підрахувати втрати бюджету від несплати:

- ПДВ тими платниками ПДВ, як перейдуть на застосування ставки єдиного податку у розмірі 2 % без ПДВ;
- податку на прибуток платниками-юридичними особами, які перейдуть на спрощену систему зі загальної системи оподаткування;
- податку на доходи фізичних осіб підприємцями, які перейдуть на спрощену систему із загальної системи оподаткування.

Таким чином, подальше реформування податкової політики в специфічних

умовах сьогодення потребує системного підходу до вибору конкретних інструментів, виходячи зі сформульованих принципів, та розробки спеціальних заходів щодо протидії супутнім ризикам.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. Бюджет України 2020. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>.
2. Показники виконання зведеного бюджету України за 2021 рік. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/budget-process-projects-declaration>.

Григорій КОРИЦЬКИЙ

д. мед. н., професор кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу ЗУНУ,

Генеральний директор КНП «Тернопільська обласна
дитяча клінічна лікарня».

УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНИМ ЗАКЛАДОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан, що виник у зв'язку з військовою агресією росії проти України став новою реальністю, що диктує нові підходи в роботі медичної системи до надання допомоги як Збройним Силам України, так і цивільному населенню. Під час воєнного стану в управлінні медичними закладами важливо зберегти потенціал для надання якісних медичних послуг, роботи в режимі надзвичайних ситуацій, прийняття оперативних рішень, що стосуються ресурсного супроводу, невідкладної медичної допомоги, створення максимально безпечних умов для лікарів та пацієнтів. В цій ситуації особливого значення набуває лідерські та комунікативні навички керівництва медичного закладу а також адаптований до нових умов інституційний базис [1-4].

Для того, щоб перекрити наявні кадрові прогалини важливо залучати студентів медичних освітніх закладів до роботи. Постійно комунікувати із роботою координаційної робочої групи МОЗ з питань лікування громадян України у закордонних клініках на період дії воєнного стану, а також щодо використання коштів Світового Банку (близько 45 млн. доларів США) на забезпечення лікарень пріоритетним для воєнного стану медичним обладнанням;